

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

Murat ŞENGÖZ*

ÖZ

Bu makale, teopolitik kavramını merkezine alarak, dinî inançların ve eskatolojik beklentilerin modern siyaset ve uluslararası güvenlik üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemektedir. Nitekim, teopolitik, dinî ideolojilerin toplumsal ve siyasi yapılar üzerindeki etkilerini anlamak için geliştirilmiş bir disiplindir, çünkü kavramsal olarak din ve siyasetin kesişim noktasında yer almaktadır. Bu bağlamda, makale, Armagedon savaşı gibi kıyamet senaryolarının dinî ve siyasi liderler tarafından nasıl araçsallaştırıldığını ve bu kavramın küresel güvenlik üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir. Özellikle, Hristiyanlık, İslam ve Yahudilik gibi büyük dinlerin eskatolojik beklentileri, toplumsal ve siyasal yapıları şekillendiren önemli faktörlerdir ve çoğu kez uluslararası güvenlik ortamının ve gelişmelerin anlaşılmasında kıymetli ipuçları vermektedir. Zira, zamanın her döneminde yaygın biçimde sahip olunan eskatolojik inanışlar ve bu hususta bilinçaltı müktesebatlarına nüfuz eden kabul gören anlayışlar, ulusal güvenlik politikalarını ve uluslararası ilişkileri etkileyen bir dinamik olarak ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda, makale, zaman şümül bir perspektifle teopolitik kavramının dinî eskatolojik beklentilerle nasıl şekillendiğini ve bu beklentilerin iç ve dış politikalar ile uluslararası güvenlik üzerindeki etkilerini açıklamayı hedeflemektedir. Çünkü dinî inançların ve eskatolojik beklentilerin siyasi stratejilerde nasıl kullanıldığını anlamak, günümüz küresel güvenlik ortamını anlamada kritik bir unsurdur. Bundan dolayı, çalışmada bilhassa Hristiyanlık, İslam ve Yahudilik gibi büyük dinlerin eskatolojik inançlarının politik süreçlerde nasıl bir rol oynadığı ve bu dinamiklerin küresel güvenlik üzerindeki etkileri analiz edilerek, politik hadiselerin anlaşılması ve yorumlanmasında teopolitik incelemelerin önemi vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Armagedon, Kıyamet, Melhame-i Kübra, Din ve Siyaset, Milliyetçilik, Mehdi, Mesih, Radikalizm, Diplomasi.

Başvuru / Kabul: 23 Ekim 2024 / 01 Ocak 2025

Atf: Şengöz, M. (2025). Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü, *HABİTUS Toplumbilim Dergisi*, (6), 157-186.

The Role of Theopolitics and Eschatological Beliefs on Modern Politics and International Security

ABSTRACT

This article deeply examines the effects of religious beliefs and eschatological expectations on modern politics and international security, with the concept of theopolitics at its core. Indeed, theopolitics is a discipline developed to understand the impact of religious ideologies on social and political structures, as it conceptually lies at the intersection of religion and politics. In this context, the article evaluates how eschatological scenarios, such as the Battle of Armageddon, are instrumentalized by religious and political leaders and their impact on global security. Particularly, the eschatological expectations of major religions such as Christianity, Islam, and Judaism are significant factors shaping social and political structures, often providing valuable insights into the understanding of the international security environment and developments. Indeed, eschatological beliefs, widely held throughout history, and the accepted understandings that have infiltrated the subconscious, have emerged as a dynamic influencing national security policies and international relations. In this context, the article aims to explain how the concept of theopolitics, shaped by religious eschatological expectations, influences both domestic and foreign policies as well as international security from a time-inclusive perspective. Understanding how religious beliefs

*Dr., Bağımsız Araştırmacı, E-posta: muratsengoz74@gmail.com, ORCID Numarası: 0000-0001-6597-0161

and eschatological expectations are used in political strategies is a critical element in understanding the current global security environment. Therefore, the study particularly emphasizes how the eschatological beliefs of major religions such as Christianity, Islam, and Judaism play a role in political processes, and through analyzing the effects of these dynamics on global security, underscores the importance of theopolitical analysis in understanding and interpreting political events.

Keywords: Armageddon, Apocalypse, The Great Battle (Al-Malhama al-Kubra), Religion and Politics, Nationalism, Mahdi, Messiah, Radicalism, Diplomacy.

Citation: Şengöz, M. (2025). The Role of Theopolitics and Eschatological Beliefs On Modern Politics and International Security, *HABITUS Journal of Sociology*, 6(6), 157-186.

Received / Accepted: 23 October 2024 / 01 January 2025

GİRİŞ

Küresel siyasette dini inançların ve eskatolojik beklentilerin rolü, ulusal ve uluslararası güvenlik dinamikleri üzerinde giderek daha fazla etkili hale gelmektedir. Bu kapsamda teopolitik bu karmaşık ilişkiyi derinlemesine inceleyerek dinin ve dini ideolojilerin politik süreçler üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik bir çerçeve sunar (Cavanaugh 2011: 32). Çünkü temelde teopolitik, disiplinler arası bir alan olarak, dinin yalnızca bireyler üzerindeki etkilerini değil, aynı zamanda toplumsal ve siyasi yapılar üzerindeki geniş kapsamlı etkilerini de inceler. Bu bağlamda günümüzün çok kutuplu ve dini motiflerle şekillenen uluslararası ortamında, teopolitik analizler, dini inançların politik stratejilere nasıl dönüştüğünü ya da bu stratejileri nasıl şekillendirdiğini anlamak için kritik bir araç sunar. Bu çerçevede teopolitik, din ve siyasetin kesişim noktalarını ele alarak, uluslararası ilişkilerde ve devlet politikalarında dini ideolojilerin oynadığı rolü aydınlatmayı hedefler.

Teopolitik (Cavanaugh 2011: 32), dini inançların ve eskatolojik (McDannell ve Lang 2001: 50) beklentilerin politik süreçler üzerindeki etkilerini inceleyen bir disiplindir. Din ve siyasetin kesişim noktasında yer alan bu kavram, özellikle dini inançların ve kıyamet senaryolarının devlet politikaları ve uluslararası ilişkiler üzerindeki rolünü anlamada kritik bir öneme sahiptir. Teopolitik, yalnızca dinin toplumsal ve siyasi yapılar üzerindeki etkilerini değil, aynı zamanda bu etkilerin ulusal ve küresel düzeyde nasıl şekillendiğini de araştırır.

Zikredilen veçheleriyle teopolitik, dinin günümüz toplumlarındaki politik süreçlerle olan ilişkisini anlamada kritik bir kavram olarak karşımıza çıkar. Din, yalnızca bireysel bir inanç sistemi olmanın ötesine geçerek, toplumsal yapıları, devlet politikalarını ve uluslararası ilişkileri şekillendiren önemli bir güç haline gelmiştir. Modern dünyada, din ve siyaset arasındaki kesişim noktaları daha belirgin hale gelmiş, dini ideolojiler, özellikle kıyamet ve eskatolojik beklentiler gibi inançlar, politik stratejilere dönüştürülmüştür. Teopolitik, bu dinamikleri inceleyerek, dini inançların yalnızca bireylerin hayatlarını değil, aynı zamanda toplumların ve devletlerin politik yönelimlerini nasıl etkilediğini gösterir. Örneğin,

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

Ortadoğu'da yaşanan pek çok çatışma, dinî farklılıklar ve eskatolojik beklentilerle şekillenirken, Batı'da ise özellikle ABD'deki Evanjelik Hristiyanlık (Evangelical Christianity) gibi hareketlerin dış politika üzerindeki etkisi, devletin stratejik kararlarını etkilemektedir. Bu bağlamda, dini grupların beklentileri, sadece sosyal düzeyde değil, küresel siyasette de belirleyici bir rol oynamaktadır. Evanjelik Hristiyanlık, Protestanlık mezhebi içerisinde yer alan, İncil'in literal (sözcük anlamıyla) yorumlanmasını savunan ve misyonerlik faaliyetlerine güçlü bir vurgu yapan bir hareketi ifade eder. Evanjelikler, kişisel dini dönüşüm (yeniden doğuş), İncil'in merkezîyetçiliği, aktif iman pratiği ve kıyametle ilgili güçlü bir inanç gibi öğelere önem verirler (Djupe ve Calfano 2019; Veldman vd. 2021). ABD'de Evanjelik Hristiyanlık, özellikle dış politikada etkili olmuş; İsrail'in desteklenmesi, Ortadoğu'ya müdahaleler ve dini-milliyetçi politikaların şekillenmesinde önemli bir faktör haline gelmiştir. Bu hareket, İncil'in kehanetlerine dayalı bir dünya görüşü çerçevesinde siyasi kararları etkileyebilme gücüne sahiptir.

Teopolitik, dinî semboller ve inançların ulusal projelerle nasıl bütünleştirildiğini ve bu birleşimin politik gücü nasıl pekiştirdiğini inceleyerek, günümüzün çok kutuplu ve dini motiflerle şekillenen dünya düzenini anlamamıza olanak tanır. Bu durum, teopolitik analizlerin, dinin ve siyaset arasındaki karmaşık ilişkinin çözülmesinde ve küresel politikaların anlaşılmasında ne denli önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır (Juergensmeyer 2000).

Nitekim günümüzde din, bireysel bir inanç sistemi olmanın ötesinde, politik gücü mobilize eden bir faktör olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu durum halihazırda, Ortadoğu'daki birçok siyasi çatışmanın dini farklılıklar ve eskatolojik beklentiler üzerinden şekillenmesiyle kendini göstermektedir. Aynı zamanda, Batı'da özellikle ABD'de Evanjelik Hristiyanlığın dış politika üzerindeki etkisi, bilhassa Başkanlık seçimleri öncesi gerçekleştirilen seçim kampanyalarından da anlaşılacağı gibi, ülke yönetiminde ve dış politik tercihlerde vatanseverliğin önüne geçen ve onu örten aşırı teopolitik tendanslı nasyonal söylemleri, pratikleri ve dış politik tercihleri gün yüzüne çıkarmaktadır. Bu ve benzeri örnekler, teopolitik bağlamda dini inançların nasıl politik stratejilere dönüştüğünü veya en azından yön verdiğini açıkça ortaya koymaktadır. Diğer taraftan milliyetçilikle de güçlü bir bağa sahip olan teopolitik, dini semboller ve inançların ulusal projelerle bütünleştirilerek politik gücü artırdığına işaret eder. Örneğin, Siyonist hareket, Yahudilikteki Mesih beklentisini siyasi bir hareket olarak kullanarak İsrail'in kurulması ve genişlemesinde önemli bir rol oynamıştır. Benzer şekilde, bazı İslamcı hareketler de dini milliyetçilikle birleştirilerek eskatolojik beklentilerini siyasi

ajandalarının bir parçası haline getirmişlerdir (Smith 1991; Esposito 2003; Shimoni 2004). Bu durum, teopolitik incelemelerin modern dünyada milliyetçilik ve uluslararası politika üzerindeki derin etkilerinin anlaşılmasını kolaylaştırır.

Teopolitik, küresel güvenlik politikaları üzerinde de etkili olabilmektedir. Kıyamet ve Armagedon beklentileri, dini radikalizm ve terörizm gibi güvenlik tehditleriyle birleştiğinde uluslararası güvenliği tehdit eden unsurlara dönüşebilir. Çünkü günümüzde pek çok radikal dini grup, kıyametçi (apokaliptik) ideolojileri şiddet ve terör eylemleri için bir motivasyon kaynağı olarak kullanmaktadır. Bu bağlamda “Apokaliptik” kavramı, genellikle dünya ve insanlık tarihinin sonunu ya da büyük bir felaketi anlatan dini, kültürel veya mitolojik inançları ifade eder. Bu terim, özellikle kıyamet veya Armagedon gibi büyük felaket senaryolarını içeren eskatolojik inançlarla ilişkilidir (Reinhard 2004). Apokaliptik inançlar, genellikle Tanrı'nın insanlık üzerindeki nihai yargısını ve dünyanın sonunu temsil eder. Bu inançlar, dünyanın sonunun yakın olduğu ve büyük bir çatışma, felaket ya da dönüşümün yaşanacağı inancını içerir (Lévi-Strauss 1972). Nitekim bu tür inançlar, temsil ettikleri makamlar muhtelif olmak üzere ancak özünde aşırı bazı dini grup ve çevreler tarafından çoğu kez şiddet ve terör eylemlerini meşrulaştırma noktasında, “kıyamet savaşları beklentisi” üzerinden, amma velakin işin özünde hakikatte diğer bazı egemen güç odakları tarafından yol verilmek, kısıktılmak veya manipüle edilmek suretiyle, istismar edilebilmektedirler (Baudrillard 2001; Palmer 2005).

Bu durum, dini inançların teopolitik bağlamda nasıl bir güvenlik riski ve tehdit unsuru haline gelebileceğini göstermekte ve teopolitik analizlerin önemini daha da artırmaktadır (Juergensmeyer 2000; Huntington 1996; Rapoport 2001). Bu noktada kuşkusuz denilebilir ki, teopolitik, modern dünya politikalarının anlaşılmasında kritik bir rol oynar. Çünkü dini ideolojilerin sadece bireysel bir inanç olarak değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası politik süreçlerde nasıl şekillendirildiğini ve araçsallaştırıldığını anlamak, küresel güvenliği tehdit eden unsurların belirlenmesinde önemli bir katkı sunar. Bu çerçevede teopolitik analizler, din ve siyasetin kesişiminde ortaya çıkan dinamikleri anlamaya yönelik derinlemesine bir bakış açısı sunarak hem mevcut hem de gelecekteki küresel güvenlik stratejilerinin daha etkili bir şekilde formüle edilmesine katkıda bulunur. Bu açıdan, teopolitik incelemeler, uluslararası ilişkilerde dini faktörlerin rolünün daha iyi kavranabilmesi için gerekli bir çerçeve sunmaktadır. Nitekim uluslararası ilişkilerde hakikatin kendinden ziyade nasıl algılandığı ve realize edildiği sonuçları itibariyle çok daha kıymetlidir.

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

Yöntem

Bu çalışmada, teopolitik kavramı çerçevesinde, özellikle Hristiyanlık, İslam ve Yahudilik gibi büyük dinlerin eskatolojik inançlarının politik süreçlerde nasıl araçsallaştırıldığı ve bu inançların küresel güvenlik üzerindeki etkileri analiz edilmektedir. Bu bağlamda, araştırmanın odak noktası, dinî eskatolojik inançların devlet politikaları ve uluslararası ilişkilerde nasıl şekillendiği, şiddet, radikalizm ve radikal dini grupların teopolitik stratejilerinin bu süreçteki rolüdür. Ayrıca, Hristiyanlık, İslam ve Yahudilikteki eskatolojik inançların birbirinden farklı özellikleri göz önünde bulundurularak, bu inançların nasıl farklı teopolitik stratejilere dönüştüğü ve bu süreçlerin güvenlik ve politik dinamikler üzerindeki etkileri araştırılacaktır.

Çalışmada kullanılan yöntem, dini ideolojilerin ve eskatolojik beklentilerin politik stratejilere dönüşme biçimlerini anlamaya yönelik tematik analizdir. Bu analiz, teopolitik kavramının bileşenlerini derinlemesine incelemeyi ve özellikle Armagedon, Mehdi, Büyük Savaş (Melhâme-i Kübrâ) ve Mesih beklentilerinin nasıl farklı coğrafyalarda ve kültürel bağlamlarda farklı şekillerde anlam bulduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca, bu inançların küresel güvenlik üzerindeki potansiyel etkileri ve riskleri, radikal dini grupların ideolojilerinin nasıl teopolitik bir araç olarak kullanıldığı da çalışmanın odak noktalarındandır. Bu bakımdan çalışma, teopolitik dinamiklerin modern dünya siyaseti üzerindeki geniş çaplı etkilerini ve potansiyel risklerini anlamaya yönelik önemli bir katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Armagedon Beklentisi ile Eskatolojik Kavramlaştırmalar

Teopolitik (Cavanaugh 2011: 32), dini inançların siyaset ve uluslararası ilişkiler üzerindeki etkilerini analiz ederken, eskatoloji (McDannell ve Lang 2001: 50), yani dini kıyamet ve son zamanlar inançları—merkezi bir rol oynar. Dinî eskatoloji (Daley 2009: 24), genellikle dünya düzeninin sona ermesi ve ilahi bir müdahale ile yeni bir düzenin başlaması beklentisi ile ilişkilendirilir. Bu beklenti, sadece bireysel inançlar ve maneviyatla sınırlı kalmaz; toplumsal ve politik süreçleri de şekillendirir. Bu kapsamda Armagedon (Aune 2003: 872) ve benzeri kıyamet savaşları beklentileri, dini hareketlerin ve siyasi liderlerin söylemlerinde önemli bir yer bulur.

Münhasıran Armagedon kavramı (Boyer 1992: 215), Hristiyan eskatolojisinin en önemli öğelerinden biri olarak kabul edilir. Bu kavram, özellikle İncil'in Vahiy Kitabı'nda (16:16 New International Version) geçmektedir. Bu kitaba göre, Armagedon, Tanrı ile şeytani güçler arasındaki son savaş olarak tasvir edilir ve bu savaş, dünyanın sonuna doğru

gerçekleşecektir. Armagedon (Gundry 1997: 98), sadece bir savaş değil, aynı zamanda Tanrı'nın insanlık tarihine son müdahalesi olarak da kabul edilir. Bu teolojik inanç, özellikle Hristiyan fundamentalist gruplar ve Evanjelik hareketler (Balmer 2006: 123) için büyük bir öneme sahiptir.

Armagedon savaşı (Frykholm 2004a: 77), bir yandan manevi bir hesaplaşma olarak görülürken, diğer yandan da siyasi ve askeri bir anlam kazanır. Evanjelik Hristiyanlar (Gorenberg 2000: 45) için Armagedon, Tanrı'nın dünya üzerindeki mutlak hakimiyetini ilan edeceği bir olaydır. Bu inanç, dini liderler ve takipçileri tarafından, Tanrı'nın müdahalesine olan inançla politik ve toplumsal olayların yorumlanmasında etkili bir araç olarak kullanılır. Özellikle İsrail'in devlet olarak varlığının desteklenmesi ve Orta Doğu'daki siyasi krizler, Armagedon beklentisi (Weber 2004: 198) ile birleştirilir.

Evanjelik Hristiyanlık Eskatolojisi

Evanjelik Hristiyanlık (Marsden 2006: 78), Armagedon inancını modern siyasette etkili bir şekilde kullanmıştır. Bu hareketin liderleri, özellikle Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ndeki politik arenada önemli bir yer edinmişlerdir. Evanjelik Hristiyanların büyük bir kısmı, Orta Doğu'da yaşanan siyasi ve askeri gelişmeleri Armagedon'un işaretleri olarak görmekte ve bu bölgedeki gelişmeleri dikkatle takip etmektedir. Özellikle İsrail'in devlet olarak varlığı, Evanjelik hareketin merkezinde yer alır ve bu bağlamda İsrail'in korunması ve desteklenmesi, kutsal bir görev olarak kabul edilir. Bu inanç, bilhassa ABD'nin dış politikasında da etkili olmuştur. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, birçok Evanjelik lider, Armagedon beklentilerini politik söylemlerinin bir parçası haline getirmiş ve bu durum özellikle Orta Doğu politikasında etkili olmuştur (Martin 1999: 56).

Evanjelik inancında, bazı gruplar “Tanrı’yı zorlamak” (forcing God’s hand) tabiriyle ifade edilen bir yaklaşıma sahiptir. Bu yaklaşım, Armagedon’un gerçekleşmesini hızlandırmak için belirli dini ve siyasi adımların atılmasını savunur. Özellikle İsrail’in desteklenmesi ve belirli kehanetlerin gerçekleşmesi için çaba gösterilmesi, bu stratejinin temel gerekliliklerindedir (Robertson 2001: 89). Yahudi inancında ise Armagedon, Tanrı’nın halkını düşmanlarına karşı savunacağı ve adaletin sağlanacağı nihai bir savaş olarak görülmektedir. Bu savaşın, Mesih’in gelişini müjdeleyeceğine inanılır. Yahudi eskatolojisine göre, Armagedon, Mesih çağına geçişte önemli bir dönüm noktasıdır ve tüm ulusların Tanrı’nın birliğini kabul edeceği bir dönemle sonuçlanacaktır (Smith 2003: 112). Doğrusu Yahudi inancında Hristiyanlıkta kullanılan “Armagedon” terimi aynıyla geçmemekle birlikte, benzer şekilde

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

Tanrı'nın halkını düşmanlarına karşı savunacağı ve adaletin sağlanacağı nihai bir savaşa da inanılır. Bu savaş, Yahudi eskatolojisinde genellikle "Gog ve Magog Savaşı" (Milhemet Gog u-Magog) olarak adlandırılır ve Mesih'in gelişini müjdeleyeceği düşünülür. Yahudi eskatolojisine göre, bu savaş Mesih çağına geçişte önemli bir dönüm noktasıdır ve tüm ulusların Tanrı'nın birliğini kabul edeceği bir dönemle sonuçlanacaktır (Smith 2003: 112). Bu noktada temelde Armagedon beklentisi (Frykholm 2004a: 80), özellikle Yahudi-Hristiyan ittifakını güçlendirmek için kullanılmıştır. Bu nedenle Evanjelik Hristiyanlar, İsrail'in varlığını Tanrı'nın vaatlerinin bir işareti olarak görmekte ve bu nedenle İsrail'e karşı güçlü bir siyasi destek sağlamaktadırlar. Bu durum, Hristiyan eskatolojisinin teopolitik süreçler üzerindeki kuvvetli etkisini göstermektedir. Bu kapsamda Armagedon beklentisi ise, dini bir inanç olmaktan öte, siyasi ve askeri müdahaleleri meşrulaştıran bir araç haline dönüşmektedir.

Yahudi Eskatolojisi

Yahudilikteki Mesih beklentisi, sadece dini bir inanç değil, aynı zamanda tarihsel ve politik bir bağlama sahip olan derin bir kavramdır. Scholem (1971: 12)'e göre, Yahudi eskatolojisindeki Mesih beklentisi, Armagedon kavramı ile doğrudan bağlantılıdır. Yahudi eskatolojisinde, Mesih'in gelişi sadece bir dini kurtuluşu değil, aynı zamanda dünyanın ilahi düzeninin yeniden tesisini de simgeler. Bu inanç, Yahudi halkı için tarihsel olarak hem manevi hem de siyasi bir umut kaynağı olmuştur. Mesih'in gelişi, aynı zamanda Yahudilerin vaat edilmiş topraklarına geri dönüşünü ve Tanrı'nın dünya üzerindeki hükümranlılığını ilan etmelerini ifade eder. Bu bakımdan Yahudilikte Mesih inancı, yalnızca dinin kendini tamamlaması noktasında bir beklenti olarak değil, aynı zamanda bir halkın varoluşsal mücadelesiyle iç içe geçmiş bir ideoloji olarak şekillenmiştir.

Talmud ve Tahora gibi önemli Yahudi metinleri, Mesih'in gelişi ve Armagedon'un anlamını derinlemesine irdeler. Talmud, Mesih'in gelmesiyle ilgili birçok öğretiyi ve hikâyeyi içerir, bu da Yahudi halkının dinî pratiğinde ve kültüründe Mesih beklentisinin nasıl merkezî bir rol oynadığını göstermektedir (Talmud 1965.). Mesih'in gelişiyle ilgili inanç, tarih boyunca Yahudi halkının kimliğini ve siyasi taleplerini şekillendiren bir dinamik olmuştur. Tahora ise, Yahudi halkının Tanrı ile olan sözleşmesini ve bu sözleşmenin ihlali durumunda dünyanın nasıl bir sonuca ulaşacağına dair kehanetler içermektedir (Tahora 1992). Nitekim Yahudi eskatolojisi, Tanrı'nın bir gün dünyayı kurtaracağı ve doğru olanı ödüllendireceği umudunu taşır. Mesih'in gelişi ile birlikte, Tanrı'nın hükümranlılığı yeniden tesis edilecek ve dünya adaletle yönetilecektir.

Bu eskatolojik beklentiler, tarihsel olarak Yahudi halkının çeşitli dönemlerde karşılaştığı zorluklar karşısında hem bir manevi teselli hem de bir politika aracı olmuştur. Özellikle Siyonist hareketin doğuşunda bu inanç önemli bir rol oynamıştır. Laqueur (1972: 8), Siyonizm'in, Yahudi halkının tarihi boyunca birkaç kez tekrarlanan bir "geri dönüş" teması etrafında şekillendiğini belirtir. Siyonizm, modern anlamda Yahudi halkının İsrail topraklarına dönmesini teşvik eden bir siyasi harekettir. Bu hareketin temel amacı, Yahudi halkının kendi ulusal vatanlarını kurarak, tarihi sürgünlerin ardından bir tür millî diriliş yaşamaktır. Ancak, bu hareketin dini bir temele dayandığı da göz ardı edilemez. Siyonizm, aynı zamanda Mesih'in gelişi ile ilişkilendirilen, Yahudi eskatolojisinin teopolitik bir yansıması olarak da yorumlanabilir.

İsrail devletinin kurulması, birçok Yahudi için sadece bir siyasi başarının ötesindedir; çünkü aynı zamanda Mesih'in gelişine işaret eden bir işaret olarak kabul edilmektedir. Bu düşünce, İsrail'in kuruluşunu ve varlığını dini ve eskatolojik bir bağlama yerleştiren bir yaklaşımdır. Nitekim modern İsrail devleti, bu bağlamda yalnızca coğrafi bir oluşum değil, aynı zamanda bir ilahi kaderin yerine getirilmesi olarak görülmektedir. Dolayısıyla, Mesih'in gelişi ve Armagedon'un yaklaşması, bu dini bakış açısına sahip bireyler ve gruplar için devletin varlığının meşruiyetini pekiştiren bir öge olmuştur (Shafir ve Peled 2002).

Bununla birlikte, Büyük İsrail ideali, Yahudi eskatolojisinin önemli bir parçasını oluşturur. Büyük İsrail, yalnızca bugünkü İsrail topraklarını değil, Nil Nehri'nden Fırat Nehri'ne kadar uzanan ve "vaat edilmiş topraklar" (Arz-ı Mev'ud) olarak anılan bölgeyi de kapsayan bir ideoloji olarak şekillenmiştir. Bu ideal, Babil Krallığı'nın tarihsel bağlamından da esinlenir; çünkü Babil, Yahudi halkının tarihindeki en önemli sürgün ve esaret dönemlerinden biri olarak kabul edilir. Ancak bu tarihsel acı, aynı zamanda Tanrı'nın adaletini tesis etme sürecinin bir parçası olarak değerlendirilir.

Büyük İsrail ideali, Yahudi halkının Tanrı tarafından belirlenmiş topraklarda egemenliğini yeniden kurarak tarihsel adaleti ve düzeni sağlama fikriyle birleşir. Bu bağlamda Armagedon kavramı da bu ideolojiyle yakından ilişkilidir. Armagedon, yalnızca büyük bir savaşın değil, aynı zamanda Tanrı'nın düşmanlarını yenip doğru olanları ödüllendirdiği ve nihayetinde evrensel düzeni yeniden tesis ettiği bir büyük hadise olarak görülür. Yahudi eskatolojisinde Armagedon, Mesih'in gelişiyle bütünleştirilerek Tanrı'nın nihai zaferinin bir sembolü haline gelir. Bu savaş, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda ruhani bir zaferi de ifade eder. Yahudi halkı için bu zafer, ulusal bağımsızlıkla birlikte dini bir kurtuluş anlamına gelir (Katz 2019).

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

İslam Eskatolojisi

İslam eskatolojisi (Cook 2002: 103), Yahudi ve Evanjelik Armagedon inancından farklı olarak, Büyük Savaş (dini literatürde yaygın olarak kullanılan şekliyle Melhame-i Kübra ya da Arapça orijinaliyle al-Malhama al-Kubra) beklentisi etrafında şekillenir. Al-Malhama al-Kubra ifadesi, Arapçada “büyük savaş” veya “büyük katliam” anlamına gelir. “Malhama” kelimesi, köken olarak Arapça lahm (et) kökünden türetilmiştir ve başlangıçta savaşta dökülen kan veya şiddetli çatışmalara atıfta bulunur. Bu kavram, İslam eskatolojisinde kıyamet öncesinde meydana gelecek büyük bir savaşı ve nihai düzenin kurulmasından önceki kaotik bir dönemi ifade eder. Hadis literatüründe bu savaş, Müslümanlar ve düşmanları arasında geçecek olan son büyük çatışmalardan biri olarak anlatılır ve Şam bölgesinde, özellikle Dabiq veya Amik Ovası gibi yerlerde gerçekleşeceği belirtilir (İbrahim 1989: 132). Bu noktada Kur'an ve Hadislerde, kıyametin işaretleri ve bu sürecin nasıl olacağına dair birçok ayrıntı yer alır. İslam'da kıyamet süreci, Deccal'in ortaya çıkışı, Mehdi'nin gelişi (Sachedina 1981: 45) ve Mesih İsa'nın yeryüzüne dönmesi gibi olaylarla ilişkilendirilir. Bu süreç, insanlığın son dönemine işaret eder ve Allah'ın hükmüyle sonuçlanır.

İslam eskatolojisinde Mehdi ve Mehdilik kavramları (Momen 1985: 56), adaleti tesis edecek ve Müslümanları doğru yola yönlendirecek bir liderlik veya anlayışı ifade eder. Bu bağlamda Mehdi'nin gelişi, Deccal'in fitnesini sona erdirerek İslam ümmetinin yeniden dirilişine vesile olacak bir dönüm noktası olarak görülür. Bu nedenle İslam dinindeki Mehdi ve Mehdilik inançları, sadece manevi bir rehberlik sağlamakla kalmaz, aynı zamanda bazı politik liderlerin bu kıyamet beklentilerini kendi stratejileriyle ilişkilendirmelerine de zemin hazırlar. Bu bakımdan Mehdi inancı (Ayoub 1978: 119), tarih boyunca İslam dünyasında birçok siyasi lider tarafından kullanılmıştır. Özellikle Şii İslam'da Mehdi inancı (Sachedina 1981: 50), merkezi bir role sahiptir. 12. İmam'ın (Mehdi) beklenmesi, Şii Müslümanlar için kıyametin bir işareti olarak kabul edilir. Bu inanç, özellikle İran'daki İslam devrimi sürecinde önemli bir rol oynamıştır. İran İslam Cumhuriyeti'nin dini liderleri, kıyamet ve Mehdi'nin dönüşü ile ilgili inançları, devrimci ideolojinin bir parçası haline getirmiştir.

İran İslam Cumhuriyeti'nin kurucusu Ayetullah Humeyni (Arjomand 1988: 234), kıyametçi retoriği sıklıkla kullanmış ve Mehdi'nin dönüşünü politik mesajlarının merkezine yerleştirmiştir. Bu, İran'ın dış politikasında da etkili olmuştur. İran, Ortadoğu'daki politikalarını, kıyamet ve Mehdi inancı doğrultusunda şekillendirmiş ve bu inanç doğrultusunda

Batı'ya ve İsrail'e karşı sert bir duruş sergilemiştir. Bu, teopolitik süreçlerin İslam dünyasındaki bir başka örneğini sunar.

Benzer şekilde, pek çok radikal İslamcı grup da (Mahmood 2005: 99) kıyametçi retorığı kendi politik ajandalarına dahil etmiştir. Örneğin, IŞİD gibi örgütler, kıyamet savaşı beklentisini ideolojilerinin bir parçası haline getirmiş ve bu inanç doğrultusunda savaş stratejileri geliştirmiştir. IŞİD, kendisini Deccal'e karşı savaşan Müslüman bir güç olarak tanımlamış ve kıyamet inancını şiddet eylemlerini meşrulaştırmak için kullanmıştır. Benzer şekilde, El Kaide ve türevleri gibi radikal gruplar da kıyametçi retorığı kendi ideolojilerinde etkin bir şekilde kullanmışlardır. El Kaide lideri Usame bin Ladin ve diğer üst düzey yöneticiler, Batı'yla olan mücadelesini kıyamet öncesi bir savaş olarak sunmuş ve bu savaşı Tanrı'nın planının bir parçası olarak görmüşlerdir. Bu noktada günümüzde El Kaide'nin uzantısı veya türevi gibi hareket eden pek çok oluşum ve örgüt tarafından da kıyamet inancı ideolojik stratejilerinde bir araç olarak benimsenmekte ve güçlerini tahkim noktasında meşru bir vasıta olarak şiddet meşrulaştırılarak araçsallaştırılmaktadır. Bu durum, dini eskatolojinin nasıl teopolitik bir araç haline gelebildiğine dair tipik bir örnek oluşturmaktadır.

Bu bahiste özetlenebilir ki, Hristiyanlık, Yahudilik ve İslam'daki Armagedon inançları, her üç dinin eskatolojik anlayışında farklı figürler ve olaylarla temsil edilir. Hristiyanlıkta, Mesih (Hz. İsa), Tanrı'nın Krallığını kurmak için geri dönecek ve son savaşta zafer kazanacaktır. Yahudilikte, Meşiya adı verilen kurtarıcı figür, halkı kurtarmak ve Tanrı'nın egemenliğini yeryüzünde tesis etmek için gelecektir. İslam'da ise Mehdi, adaleti sağlamak için Deccal'e karşı mücadele edecek; ardından Hz. İsa yeryüzüne dönerek Deccal'i ortadan kaldıracaktır. Bu eskatolojik inançlar, manevi birer rehberlik sunmanın ötesinde, tarih boyunca farklı gruplar tarafından teopolitik amaçlarla istismar edilmiştir. Radikal örgütler, kıyamet savaşını kendi siyasi hedeflerini meşrulaştırmak için kullanmış ve dini inançları çatışmaların gerekçesi haline getirmiştir. Örneğin, IŞİD ve El Kaide gibi radikal İslamcı gruplar, kıyametle ilişkilendirilen savaşları dini bir zorunluluk olarak tanımlamış ve bu söylem üzerinden toplumsal ve askeri destek sağlamayı hedeflemiştir. Benzer şekilde, bazı Hristiyan ve Yahudi gruplar, eskatolojik inançları Ortadoğu'daki jeopolitik çıkarlarına uygun biçimde yorumlamış ve bu doğrultuda politik stratejiler geliştirmiştir. Netice itibariyle, bu tür inançların teopolitik istismarı, dini ideolojilerin çatışma ve şiddetle birleşerek daha geniş stratejik amaçlara hizmet etmesine olanak tanımış, dolayısıyla din ve siyaset arasındaki ilişkiyi daha da karmaşık bir hale getirmiştir.

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

Teopolitik Bağlamında Milliyetçilik ve Eskatolojik Beklentiler

Milliyetçilik ve din, tarih boyunca sıkı bir şekilde iç içe geçmiş, birbirini besleyen unsurlar olmuştur. Teopolitik bir perspektiften bakıldığında, dini inançların milliyetçi hareketleri destekleyen ve meşrulaştıran bir unsur olarak işlev gördüğü sıklıkla gözlemlenir. Milliyetçi ideolojiler, ulusal kimliği pekiştirmek ve kitleleri mobilize etmek amacıyla dini semboller, mitler ve eskatolojik beklentilerden yararlanır. Bu olgu hem Batı dünyasında hem de İslam dünyasında çeşitli örneklerle kendini göstermektedir.

Pek çok milliyetçi hareket, ulusun ilahi bir misyon üstlendiği inancını benimser. Bu çerçevede uluslar, dini eskatolojinin bir parçası olarak Tanrı'nın seçilmiş halkı olduklarına inanabilirler. Örneğin, Yahudi Siyonizmi (Scholem 1971: 12), Yahudilerin vaat edilmiş topraklara dönüşünü Tanrı'nın iradesiyle ilişkilendiren dini bir inanca dayanmaktadır. Bu inanç, yalnızca teolojik bir hedef olarak kalmamış, aynı zamanda milliyetçi bir hareketin siyasi ajandasını şekillendirmiştir. Siyonist hareket, Yahudilikteki Mesih beklentisini siyasi bir proje haline getirmiş; bu bağlamda İsrail devletinin kurulması hem dini hem de milliyetçi bir zafer olarak değerlendirilmiştir (Laqueur 1972: 8).

Dini eskatoloji ile milliyetçilik arasındaki bu ilişki, yalnızca Orta Doğu veya Batı bağlamında değil, küresel düzeyde etkisini gösteren bir dinamik haline gelmiştir. Günümüzde sosyal medya ve küresel iletişim ağlarının yaygınlaşması, bu tür söylemlerin daha geniş kitlelere ulaşmasını kolaylaştırarak küresel çapta etkiler yaratmaktadır. Milliyetçilik ile dini eskatolojinin kesişimi, günümüz küresel siyasetinde ve toplumlarındaki ideolojik çatışmalarda önemli bir rol oynamaktadır.

Hristiyanlıkta Din-Milliyetçilik İlişkisi

Nitekim milliyetçilik ve din arasındaki ilişkiyi anlamak için tarih boyunca yaşanan önemli olaylara bakmak, bu etkileşimin derinliğini ve karmaşıklığının anlaşılmasında önemli ipuçları verir. Bu noktada Hristiyanlık bağlamında, bu bağlantının yalnızca modern milliyetçi hareketlerde değil, aynı zamanda Orta Çağ'daki dini savaşlarda da görüldüğünü söylemek mümkündür. Bu husus bilhassa Haçlı Seferleri ve Avrupa'daki din savaşlarında kendini belirgin hale getirmektedir. Bu bağlamda Haçlı Seferleri (1096-1291), din ve milliyetçilik arasındaki etkileşim için erken bir örnek olarak değerlendirilebilir. Seferler, dini bir görev olarak ilan edilmesine rağmen, aynı zamanda Avrupa krallıklarının ve feodal liderlerin kendi siyasi ve ekonomik çıkarlarını ileri sürme aracı olmuştur. Papa II. Urban, Clermont Konsili'nde yaptığı

çağrıda, Müslümanların kutsal topraklardan çıkarılmasını Hristiyan bir zorunluluk olarak ilan etmiş ve Avrupalı krallıkları bu savaşı bir tür “dini milliyetçilik” çatısı altında birleştirmiştir. Bu süreçte, Hristiyanlık, Avrupa halklarını bir araya getiren bir kimlik unsuru olarak kullanılmıştır. Örneğin, Fransa, İngiltere ve Almanya gibi krallıklar, Haçlı Seferlerine katılmayı yalnızca dini bir görev değil, aynı zamanda kendi ulusal onurlarını ve çıkarlarını savunmanın bir yolu olarak görmüşlerdir. Bu durum, dini vesayet savaşlarının erken dönem milliyetçi hareketlerle nasıl iç içe geçtiğini göstermektedir.

Ayrıca 17. yüzyıllarda Avrupa’da gerçekleşen mezhep savaşları da dini kimliklerin milliyetçi politikalarla birleştiği başka bir tarihi döneme işaret etmektedir. Martin Luther’in Protestan Reformasyonu, yalnızca dini bir hareket olmakla kalmamış, aynı zamanda Almanya’daki prensliklerin Katolik Habsburg İmparatorluğu’na karşı bir tür “milliyetçi direniş” hareketine dönüşmüştür. Prenslar, Luther’in öğretilerini, kendi siyasi bağımsızlıklarını meşrulaştırmak için kullanmışlardır (MacCulloch 2003). Benzer şekilde, İngiltere’de Anglikan Kilisesi’nin kurulması, dini bir reform olarak ortaya çıkmasına rağmen, İngiliz milliyetçiliğiyle doğrudan bağlantılıdır. VIII. Henry’nin Katolik Kilisesi’nden kopuşu hem dini hem de siyasi bir bağımsızlık ilanıdır. Bu süreç, İngiltere’nin kendi ulusal kimliğini, Hristiyanlığın farklı bir yorumu üzerinden inşa etmesiyle sonuçlanmıştır (Marshall 2009).

ABD’de milliyetçilik ve Evanjelic Hristiyanlık, Armagedon ve kıyamet beklentileri etrafında şekillenmiştir. Amerikan Evanjelicleri, kendi uluslarını Tanrı’nın özel bir misyonu olan seçilmiş bir ulus olarak görürler (Marsden 2006: 78). Bu inanç, Amerikan milliyetçiliği ve dış politikasına önemli bir teopolitik boyut kazandırır. Çünkü Evanjelic Hristiyanlar, ABD’nin dünya sahnesindeki rolünü Tanrı’nın planının bir parçası olarak yorumlamakta ve bu da dış politika tercihlerine etki etmektedir. Özellikle Soğuk Savaş döneminde, Amerikan milliyetçiliği Hristiyan eskatolojisi ile birleşerek Sovyetler Birliği’ne karşı verilen mücadeleyi “iyi” ile “kötü” arasındaki bir kıyamet savaşı olarak tanımlamıştır. Ronald Reagan döneminde bu söylem daha da güçlenmiş ve Reagan, Sovyetler Birliği’ni “şeytan imparatorluğu” olarak nitelendirmiştir (Martin 1999: 56). Armagedon savaşının bir tür jeopolitik gerçeklik haline geleceğine inanan bu milliyetçi ve dini söylemler, ABD’nin küresel politikalarını şekillendiren oldukça önemli faktörlerdendir.

Ayrıca bu kapsamda Büyük Ortadoğu Projesi (Greater Middle East Initiative) gibi stratejik planlar, bu teolojik bakış açısını pekiştiren ve ABD’nin küresel rolünü, özellikle Ortadoğu’daki müdahalelerini, Tanrı’nın iradesinin bir parçası olarak tasvir eden bir çerçeve sunmaktadır. Evanjelic Hristiyanlar, İsrail’in varlığını ve Orta Doğu’daki gelişmeleri, kıyamet

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

senaryolarının bir ön aşaması olarak kabul ederek, ABD'nin Orta Doğu'ya yönelik müdahalelerini dini bir zorunluluk olarak görmekte-dirler. Bu, ABD'nin dış politikasını şekillendirirken, aynı zamanda bölgedeki güvenlik stratejilerini ve uluslararası ilişkilerdeki dini temelli kararları da etkileyen güçlü bir teopolitik etki yaratmaktadır. Nitekim Amerikan Evanjeliklerinin milliyetçilik ve eskatolojiye dayalı bu güçlü inançları, İsrail'e verdikleri destekte de önemli bir rol oynamaktadır (Veldman vd. 2021). Çünkü Evanjelik Hristiyanlar, İsrail'in varlığını ve güvenliğini, Armagedon'un gerçekleşmesi için zorunlu bir koşul olarak görürler (Weber 2004: 198; Cary 2009). Bu nedenle, ABD'nin İsrail'e yönelik dış politikası, bu dini inançlarla şekillenen milliyetçi bir tutuma dayanır. Bu tutum reel politik olarak kuşkusuz, dini inançların milliyetçilikle birleşerek nasıl etkili bir teopolitik güç oluşturduğuna dair önemli veriler ortaya koymaktadır.

Yahudilikte Milliyetçilik ve Dini Eskatoloji

Yahudi inanç sisteminde, milliyetçilik ve dini eskatoloji arasındaki ilişki, tarihsel olarak önemli bir etkileşim içinde olmuştur. Bu bağlamda, milliyetçilik ve dini öğelerin birleşimi, özellikle Siyonizm hareketiyle ve İsrail devletinin kurulmasıyla belirginleşmiştir. Yahudi eskatolojisinin temel unsurlarından biri olan Mesih'in gelişi, halkın kurtuluşu ve Tanrı'nın dünyadaki hükümranlığının ilanı, zaman içinde bir milliyetçi hareketin ideolojik temelleriyle örtüşmüştür. Siyonizm, Yahudi halkının dünya çapında sürgünden sonra vatanlarına dönmesi gerektiğini savunan bir siyasi hareket olarak, dini eskatolojik öğeleri, özellikle Mesih'in gelişinin yakın olduğuna dair inancı, modern Yahudi milliyetçiliğiyle birleştirmiştir. Bu bağlamda, İsrail devletinin kurulması, Yahudi halkının milliyetçi hareketi ile dini eskatolojiyi bir araya getiren önemli bir dönüm noktasıdır (Scholem 1971).

Yahudi eskatolojisinde, Mesih'in gelişi genellikle “Gog ve Magog Savaşı” gibi son zamanlar savaşlarına atıfta bulunarak, Tanrı'nın halkını düşmanlarına karşı koruyacağı ve adaleti sağlayacağı bir dönemi müjdeler. Bu savaş, Tanrı'nın egemenliğinin yeryüzünde kurulacağı, tüm ulusların Tanrı'nın birliğini kabul edeceği bir zamanın başlangıcını işaret eder. Böylece, bu dini inanç, milliyetçi hareketlerin ve ulusal kimliğin inşasında merkezi bir rol oynamıştır (Smith 2003). Siyonist hareket, Yahudi halkının, Tanrı tarafından vaat edilmiş topraklarına dönmesini teşvik etmiş ve bu, dini inançla birleşerek bir milliyetçi ideolojiye dönüşmüştür. Bu dönüşüm, yalnızca dini bir emanetin yerine getirilmesi değil, aynı zamanda siyasi ve kültürel bir dirilişin de sembolü olmuştur (Laqueur 1972).

İsrail'in kurulması, dini eskatolojinin ve milliyetçi politikaların birleştiği bir diğer önemli dönüm noktasıdır. İsrail devleti, birçok Yahudi için sadece siyasi bir varlık değil, aynı zamanda Mesih'in gelişinin bir işareti olarak kabul edilmiştir. Bu durum, modern Yahudi milliyetçiliğiyle birlikte dini eskatolojinin teopolitik bir araç haline gelmesine yol açmıştır. İsrail'in kurulmasından sonra, bu dini inançlar hem iç politikada hem de dış politikada güçlü bir etkiye sahip olmuştur. İsrail'in güvenliği ve varlığı, yalnızca Yahudi halkının değil, tüm dünyanın geleceği için Tanrı'nın planının bir parçası olarak görülmektedir (Weber 2004).

Özellikle, 20. yüzyılın ortalarından itibaren, Yahudi eskatolojisinin milliyetçi söylemlerle birleşmesi, İsrail'in bölgedeki jeopolitik stratejilerini şekillendiren bir faktör haline gelmiştir. Yahudi devletinin güvenliğinin sağlanması ve ülkenin dünya sahnesindeki rolü, birçok Yahudi için Tanrı'nın vaadinin gerçekleşmesi ve eskatolojik sürecin başladığının bir işareti olarak görülmektedir. Bu inançlar, Yahudi milliyetçiliği ile doğrudan bağlantılı bir şekilde hem İsrail devletinin iç siyasetine hem de Ortadoğu'daki dini ve politik çatışmaların yorumlanmasında etkili olmuştur (Frykholm 2004a).

Yukarıda gerçekleştirilen izahatlar neticesinde denilebilir ki, Yahudi milliyetçiliği ile dini eskatoloji arasındaki ilişki, yalnızca dini bir inanç meselesi değil, aynı zamanda jeopolitik ve stratejik bir faktör olarak da ortaya çıkmaktadır. Siyonizm ve İsrail devleti, bu inançların modern siyasette nasıl şekillendiğini ve milliyetçi hareketlerle nasıl iç içe geçtiğini gösteren önemli örnekler sunmaktadır.

İslam Dünyasında Milliyetçilik ve Dini Eskatoloji

Diğer taraftan din ve milliyetçilik arasındaki bağlantı, yalnızca Hristiyanlıkla sınırlı değildir. İslam dünyasında da dini eskatolojik inançlar ve milliyetçilik arasında güçlü bağlar bulunmaktadır. Bu noktada Pan-İslamizm, dini ve ulusal kimliklerin birleştiği bir hareket olarak dikkat çekmektedir. Bu ideoloji temelde, dini bir birlik tesis etmeyi amaçlasa da aynı zamanda gücün korunması ve genişleme bağlamında bir siyasi proje olarak göze çarpmaktadır (Keddie 1972). Modern dönemde, İslam dünyasındaki bazı hareketler, dini eskatolojiyi milliyetçi ideolojilere eklenmiş bir şekilde kullanmaktadırlar (Fischer 1980). Özellikle 20. yüzyılda Orta Doğu'da milliyetçi hareketler, İslam'ın kıyamet ve Mehdi inançlarını kendi politik ajandalarına dahil etmişlerdir. Arap milliyetçiliği, İslam'ın siyasi ve toplumsal etkisini kullanarak Batı sömürgeciliğine karşı bir direniş aracı olarak ortaya çıkmıştır (Cook 2002: 103). Bu bağlamda, İslam'ın kıyamet beklentileri, milliyetçi retorikte (söylem) önemli bir yer tutmuştur.

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

Özellikle İran İslam Devrimi, Şii eskatolojisinin ve Mehdi inancının milliyetçi bir hareketle nasıl birleştiğine dair önemli bir örnektir. İran'da, Mehdi'nin gelişi ve kıyamet beklentisi, milliyetçi ve devrimci bir retorik içinde politik olarak kullanılmıştır. Ayetullah Humeyni, İslam devrimini Mehdi'nin gelişine zemin hazırlayan bir hareket olarak tanımlamış ve bu dini inancı İran milliyetçiliği ile birleştirmiştir (Arjomand 1988: 234). Bu durum, dini eskatolojinin milliyetçi ideolojiler üzerindeki etkisini gösteren güçlü bir örnektir.

İran'ın nükleer silah programı ve bunun çevresindeki tartışmalar da Şii eskatolojisi ve Mehdi inancıyla ilişkilendirilebilir. İran'ın dini liderleri, Mehdi'nin dönüşü ve kıyametin yaklaşmakta olduğuna dair inançlarını, politik ve askeri stratejilerinin bir parçası olarak kullanabilirler (Harris 2006: 98). Bu bağlamda İran'ın nükleer programı, ilahi müdahalenin bir parçası olarak görülebilir ve böylece bu programı meşrulaştırmaya yönelik bir araç olarak kullanılabilir (Timmerman 2009: 155). İran liderliği, Mehdi'nin dönüşü ve Batı'ya karşı verilecek olan kıyamet savaşı beklentisi içinde nükleer silahlanmayı bir stratejik zorunluluk olarak sunabilir (Juergensmeyer 2000: 130).

Bu noktada elbette İslam dünyasında milliyetçilik ve dini eskatoloji arasındaki ilişki, sadece İran'la sınırlı tutulmamalıdır. Çünkü bu husus İran dışındaki diğer pek çok ülkede de istismar edilerek kimi siyasi ajandalara malzeme yapılmaktadır. Örneğin, IŞİD gibi örgütler, kıyamet savaşını kendi ideolojilerinin merkezine yerleştirerek Müslümanların dünya üzerindeki hakimiyetini hedeflemiştir. Bu hareketler, milliyetçi ve dini motivasyonları birleştirerek küresel çapta bir teopolitik tehdit haline gelmiştir (Mahmood 2005: 99).

Mısır'da, milliyetçilik ve İslamcı hareketler arasındaki ilişki özellikle Nasırcı dönemde belirginleşmiştir. Gamal Abdülnâsır'ın Arap milliyetçiliği, İslam'ın toplum düzeni üzerindeki etkisini kullanarak, Batı karşıtı ve seküler milliyetçi bir politik çizgi oluşturmuştur. Ancak, aynı dönemde, Mısır'daki dini hareketler de İslam'ın eskatolojik öğelerini, özellikle kıyamet ve adalet beklentilerini, toplumsal ve siyasi bir motivasyon olarak kullanmışlardır. Müslüman Kardeşler ve benzeri İslamcı gruplar, kıyamet inançları üzerinden toplumları dönüştürmeyi hedefleyen söylemler geliştirmiştir (Cook 2002). Bu tür dini eskatolojik beklentiler, Mısır'daki milliyetçi hareketlerle birlikte, halkı mobilize etme ve direniş mücadelesi verme araçları olarak işlev görmüştür.

Suudi Arabistan'da ise, dini eskatoloji, özellikle Vahhabi ideolojisiyle şekillenen milliyetçilikle harmanlanmıştır. Suudi yönetimi, dini öğretilerle milliyetçi politikalarını

birleştirerek, kendini İslam dünyasının lideri olarak konumlandırmaya çalışmaktadır. Burada, Şii İslam'ın eskatolojik öğretilerine karşılık olarak, Suudi Arabistan'daki Sünni gelenek, kıyamet inançlarını daha çok bölgesel ve mezhebi mücadeleler üzerinden okumaktadır. Suudi Arabistan'ın Orta Doğu'daki siyasi rolü, dini söylemlerle pekiştirilmiş ve özellikle İran'ın Şii eskatolojisi'nin karşısında, Sünni milliyetçiliği ve kıyametçi beklentileri vurgulamaktadır (Gerges 2014).

Suriye'de, Hristiyanlık ve İslam'ın çeşitli mezhepleri arasındaki çatışmalar, dini eskatolojik inançların milliyetçi ve siyasi çatışmalarla nasıl iç içe geçtiğini gözler önüne sermektedir. Bu kapsamda Suriye Baas rejimi iktidarı süresince, kendi iktidarını sürdürmek için dini kimliği ve milliyetçiliği kullanmıştır, ancak bu çabalar arasında İslam'ın eskatolojik inançları, toplumun bir arada tutulması ve rejime karşı çıkan gruplara karşı savunma aracı olarak zaman zaman gündeme gelmiştir (Gerges 2014). Bununla beraber özellikle iç savaş sürecinde, Suriye'deki muhalif radikal İslamcı gruplar da kıyamet savaşını kendilerini meşrulaştırmak ve halkı mobilize etmek için bir araç olarak kullanmışlardır.

Irak'ta da benzer dinamikler ortaya çıkmaktadır. Saddam Hüseyin'in Arap milliyetçiliği, ülkenin birleşmesini ve Irak Baas Partisi (Ba'ath Party)'nin gücünü pekiştirmek için dini ve milliyetçi öğeleri birleştirmiştir. Nitekim bu parti, Arap milliyetçiliğini ve sosyalizmi savunan bir ideolojiye sahipti ve Saddam Hüseyin, 1979'dan 2003'teki devrilene kadar Irak'ın başkanı olarak partiye liderlik etti. Irak Baas Partisi, 1968'de Irak'ta iktidara gelmiş ve Saddam Hüseyin'in liderliği altında ülkeyi yönetmiştir. Ancak 2003 sonrası, özellikle IŞİD gibi radikal gruplar, dini eskatolojiyi kullanarak bölgede genişlemeyi hedeflemiş ve milliyetçi ideolojilere karşı kıyametçi bir savaş başlatmışlardır (Harris 2006).

Bu örnekler, İslam dünyasında dini eskatoloji ile milliyetçilik arasındaki güçlü ve karmaşık ilişkiyi ortaya koymaktadır. Her iki kavramın birleşimi, yalnızca politik güç ve iktidar mücadelesiyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda toplumların dini kimliklerinin şekillendirilmesi sürecinde önemli bir rol oynamıştır.

Eskatolojik Beklentiler ve Şiddet: Radikal Dini Hareketlerin Teopolitik Stratejiler

Teopolitik incelemeler, dini eskatolojik beklentilerin radikalizm ve şiddetle nasıl birleştiğini anlamada kritik bir araçtır. Radikal dini gruplar, kıyamet inançlarını birer silah olarak kullanarak, bu inançları takipçilerine şiddet ve terör eylemleri için bir motivasyon kaynağı olarak sunarlar. Kıyamet inançları, özellikle radikal gruplar için bir tür ilahi meşruiyet

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

kaynağıdır. Bu gruplar, kıyametin yaklaşmakta olduğunu savunarak, şiddeti kutsal bir görev olarak tanımlarlar (Juergensmeyer 2017: 113-115).

Radikal Hristiyan gruplar, Armagedon beklentisiyle silahlanma ve şiddet eylemlerine yönelirken, radikal İslamcı gruplar da kendilerince inşa ettikleri İslam ideolojisi ve bu ideolojinin güdülediği cihad, şehitlik ve gazilik kavramlarını bağlamından kopararak ürettikleri inançlarla şiddeti meşrulaştırarak, İslam'ın egemenliğini sağlamak amacıyla şiddet kullanabilirler. Bu bağlamda, kıyamet inancı sadece bir dini öğreti değil, aynı zamanda şiddeti meşrulaştıran bir araç olarak işlev görür (Barkun 2013: 210-212). Örneğin, ABD'deki milis grupları arasında kıyametçi Hristiyan inançlar önemli bir yer tutar. Bu gruplar, devlet karşıtı ideolojilerini dini inançlarla destekleyerek silahlı direnişlerini ilahi bir görev olarak görürler. Bu durum, teopolitik incelemelerin radikal grupların şiddet stratejilerini anlamada neden önemli olduğunu gösterir (Cohn 1993: 305-307).

Kıyamet inançları, özellikle radikal gruplar için bir tür siyasi mobilizasyon aracı haline gelir. Bu gruplar, ilahi bir müdahalenin yaklaşmakta olduğuna dair inançlarını, takipçilerine dayatarak onları savaşıma teşvik ederler. Bu süreçte, kıyametin kaçınılmaz olduğu düşüncesi, radikal liderlerin şiddeti haklı göstermesini sağlar. Özellikle, kıyamet savaşının dini metinlerde belirtilen bir olgu olduğuna inanılması, bu tür grupların eylemlerine dini bir meşruiyet kazandırır (Weber 2002: 135-137). Örneğin, IŞİD'in kıyamet beklentileri doğrultusunda yaptığı eylemler, bu örgütün şiddeti meşrulaştırma biçimlerini anlamada önemli bir örnektir. IŞİD, kıyamet savaşını başlatan grup olarak kendini tanıtmış ve bu nedenle dünya çapında birçok terör saldırısı düzenlemiştir. Ancak aslında IŞİD, kendi inşa ettiği İslam ideolojisine uygun bir İslam devleti kurmayı ve bu devletin egemenliği altına bütün Arapları almayı ülkü haline getirmiştir. Bu süreçte, kendi ideolojisini kabul edenleri mümin olarak kabul ederken, kabul etmeyenleri tekfir ederek 'kafir' olarak görmüştür. Dolayısıyla, IŞİD'in şiddetini meşrulaştıran esas öğe, kıyamet inancı ya da Mehdi beklentisi değil, Tekfir anlayışı ve bu ideolojinin güdülediği cihad, şehitlik ve gazilik kavramlarıdır. Bu nedenle, kıyamet savaşı ve Mehdi inancı gibi öğelerle, IŞİD gibi radikal İslamcı grupların şiddetini Evanjelik Armagedon beklentisiyle aynı kefiye koymak yanıltıcı olabilir (McCants 2015: 70-74). Bu bakımdan IŞİD gibi örgütler için, kıyamet senaryoları sadece kendilerinin savaş stratejilerini ve şiddet eylemlerini dini bir çerçeveye oturtmaya ve meşrulaştırmaya yardım eden araçsallaştırmalar olabilir.

Benzer şekilde, Hristiyan milis grupları arasında da kıyamet savaşının yaklaştığına dair inançlar, devlet karşıtı silahlı eylemleri meşrulaştıran bir retorik haline gelmiştir. Bu gruplar,

kıyamet savaşını başlatan Tanrı'nın askerleri olduklarını iddia ederek, şiddet eylemlerini dini bir görev olarak sunarlar. Bu tür gruplar, kıyamet inançlarını kullanarak siyasi ve askeri stratejilerini meşrulaştırmaya çalışırlar (Barkun 2013: 215-217).

Yahudi eskatolojisinde de kıyamet ve Mesih inancı, zaman zaman radikalizmin bir unsuru olarak şekillenmiştir. Özellikle, Siyonizm ve Yahudi milliyetçiliği bağlamında, kıyamet beklentileri, İsrail'in varlık haklarını savunmanın bir aracı olarak kullanılmaktadır. Radikal Siyonist gruplar, kutsal topraklarda kıyamet savaşlarının başlayacağına inanarak, bu toprakları savunmayı dini bir görev olarak görürler. Bu tür gruplar, Mesih'in gelişini hızlandırmak amacıyla dünya çapında bir çatışmanın kaçınılmaz olduğuna dair inançlarla hareket edebilirler. Örneğin, Yahudi radikal gruplar, Filistinli Araplarla olan çatışmalarını, Tanrı'nın iradesi doğrultusunda bir tür kıyamet savaşı olarak görebilirler. Bu tür görüşler, Yahudi yerleşim yerlerinin ve kutsal toprakların savunulmasını sadece ulusal bir mesele olarak değil, aynı zamanda dini bir zorunluluk olarak sunmaktadır (Frykholm 2004b: 134). Bu bağlamda, Yahudi radikalizmi, kıyamet inançlarıyla birleşerek, şiddet ve toprak taleplerini meşrulaştıran bir söyleme dönüşebilir.

Teopolitik Retorikler ve Kıyametçi İnançların Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Etkileri: Orta Doğu ve Küresel Perspektifler

Dini eskatoloji günümüzde, belki de iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmelerin de bir yansıması olarak ve münhasıran sosyal medya vasıtasıyla, dünyanın neresinde gerçekleşirse gerçekleşsin esasen doğrudan bu çatışma ve savaşlara taraf olmayan kesimler açısından bile meselelerin yorumlanması ve algılanması noktasında nispeten her seferinde daha fazla milliyetçilikle ilişkilendirilmekte ve böylece iç ve dış politik mevzilerin inşasında temel ve belirleyici bir faktör haline dönüştürülmektedir. Bu bakımdan, dünyanın pek çok bölgesinde halen dahi cereyan etmekte bulunan, görünürde etnik ve mezhepsel motifli ancak hakikatte veraset, vesayet ve vekâlet savaşları olarak tanımlanabilecek olan çatışma ve savaşlar üzerine yapılan yorum ve değerlendirmeler ve neticesinde takınılan tutumlar bile ne yazık ki bu minvalde ortaya koyulan kritikler üzerinden şekillenmektedir. Tüm bu hususlar bir tarihsellik içinde kamuoyunun algılarının yönetilmesi bağlamında dini ve milliyetçi söylemlerin ne derece etkili bir enstrüman olarak kullanılabilirdiği ve bu surette küresel politikalar üzerindeki belirleyici bir role sahip olduğu üzerine örnekler sunmaktadır.

Bu noktada teopolitik analizler, dini eskatolojik inançların küresel güvenlik politikaları üzerindeki etkilerini anlamada önemli bir araçtır. Kıyamet beklentileri, bireysel inançların

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

ötesinde, ulusal ve uluslararası güvenlik stratejilerini şekillendiren bir faktör haline gelebilir. Bu tür beklentiler, uluslararası ilişkilerde karmaşık ve tehlikeli dinamikler yaratır. Özellikle Orta Doğu gibi stratejik bölgelerde, kıyametçi retorikler politik ve askeri stratejilere yansyarak bölgesel ve küresel güvenlik risklerini artırmaktadır (Juergensmeyer 2000: 112).

Kıyametçi söylemler, çeşitli dini gruplar ve devletler arasında, uzun vadeli stratejik hedefleri etkileyen bir faktör olarak ortaya çıkar. Bu bağlamda, teopolitik analizin önemi, uluslararası güvenlik stratejilerinin bu tür dini inançlardan nasıl etkilendiğini anlamak ve öngörmek açısından büyüktür (Barkun 2013: 205).

Dini liderler ve radikal gruplar, kıyamet inançlarını hem iç politikalarında hem de uluslararası düzeyde etkili bir şekilde kullanarak güçlü bir söylem oluştururlar. Bu söylemler, bireysel ve toplumsal düzeyde kalmayıp, devletlerarası ilişkilerde de kritik bir rol oynar (Juergensmeyer 2000: 118). Dini eskatolojik inançlar, uluslararası güvenlik stratejilerini, silahlanma yarışını ve diplomatik süreçleri derinden etkileyebilir (McCants 2015: 69). Bu etkilerin detaylı bir şekilde incelenmesi, küresel güvenlik dinamiklerinin anlaşılmasını ve bu dinamiklere yönelik stratejik yanıtların geliştirilmesini sağlar (Weber 2002: 137).

Kıyametçi retorik, uluslararası ilişkilerde önemli bir etkiye sahiptir. Dini eskatolojik inançların ulusal güvenlik politikalarında nasıl yer bulduğunu anlamak, bu etkilerin daha iyi kavranmasını sağlar. Orta Doğu gibi çatışma bölgelerinde, bu tür retorikler özellikle İsrail ve İran arasındaki gerilimde belirgin bir şekilde gözlemlenmektedir (Barkun 2013: 213). İran'ın Şii liderleri, Mehdi inancını ve kıyamet beklentilerini dış politikalarının merkezine koyarak hem iç hem de dış politikada önemli bir rol oynar. Mehdi'nin dönüşü ve kıyamet savaşının yaklaştığına dair inançlar, İran'ın uluslararası stratejilerinin temel taşlarıdır (Harris 2006: 86). Bu durum, İran'ın Batı dünyası ve özellikle İsrail ile olan ilişkilerinde kendini göstermektedir (Braniff ve Ryan 2018: 7).

İran'ın bu stratejileri, kıyamet savaşını bir araç olarak kullanarak hem iç politikada hem de uluslararası arenada kendi hedeflerini meşrulaştırma çabasına işaret eder. Aynı şekilde, İsrail'in varlığı ve güvenliği, Evanjelik Hristiyanlar ve Siyonistler tarafından kıyamet savaşının merkezi olarak görülmektedir. Bu dini destek, ABD'nin dış politikasında da önemli bir yer tutar ve İsrail'in korunması, birçok Evanjelik için dini bir zorunluluk olarak kabul edilir (Timmerman 2009: 142). Bu tür dini söylemler, taraflar arasındaki ilişkileri sadece politik ve

askeri bir mesele olmaktan çıkarıp, ilahi bir hesaplaşmanın parçası olarak algılatır (Juergensmeyer 2000: 125).

Dini eskatolojik inançların bu şekilde uluslararası ilişkilerdeki etkilerini incelemek, stratejik ve diplomatik yanıtların geliştirilmesinde temel bir unsurdur (Barkun 2013: 220). Kıyametçi söylemler, silahlanma yarışını teşvik eden önemli bir unsur haline gelir. Teopolitik stratejiler, kıyamet savaşına hazırlık olarak silahlanmayı bir gereklilik olarak görür (McCants 2015: 75). Bu bağlamda, devletler ve radikal gruplar, askeri kapasitelerini artırmak için kıyamet beklentilerini gerekçe olarak kullanırlar (Weber 2002: 142). Özellikle nükleer silahların devreye girdiği yerlerde, bu durum büyük bir risk oluşturur. İran'ın nükleer programı, Mehdi ve kıyamet inançları çerçevesinde şekillenen bir teopolitik strateji olarak yorumlanabilir (Braniff ve Ryan 2018: 10). İran'ın dini liderleri, Mehdi'nin dönüşü ve kıyametin yaklaşmakta olduğuna dair inançlarını, politik ve askeri stratejilerinin bir parçası olarak kullanarak nükleer silahlanmayı stratejik bir zorunluluk olarak sunabilirler (Harris 2006: 92).

Bu tür stratejiler, uluslararası güvenlik ortamında büyük bir risk oluşturur. Nükleer silahlanma yarışı, sadece Orta Doğu'da değil, küresel çapta bir tehdit haline gelir (Timmerman 2009: 149). Kıyametçi retorik, nükleer silahların kullanımına yönelik dini meşruiyet kazandırılmasına da yol açabilir; bu da dünya genelinde büyük bir yıkıma neden olabilir (McCants 2015: 80). Bu bağlamda, uluslararası güvenlik stratejilerinin ve silahlanma politikalarının, kıyametçi söylemlerle nasıl etkilendiği ve bu etkilerin nasıl yönetilmesi gerektiği önemli bir analiz konusudur (Weber 2002: 155).

Kıyametçi retorik, uluslararası ilişkilerde gerginliği artıran ve silahlanmayı teşvik eden bir etken haline gelmiştir (Barkun 2013: 230). Dini eskatolojik inançların siyasi liderler tarafından benimsenmesi, ulusal güvenlik stratejilerini şekillendirerek küresel güvenlik ortamında ciddi riskler doğurur. Özellikle nükleer silahların bu bağlamda kullanımı, kıyamet beklentileri ile silahlanma arasındaki ilişkinin tehlikeli boyutunu gözler önüne serer (Braniff ve Ryan 2018: 12). Bu tür eskatolojik söylemler, sadece İran'da değil, dünya genelinde silahlanma yarışını tetikleyebilir (McCants 2015: 85). Kıyamet savaşına hazırlanan devletler ve radikal gruplar, askeri kapasitelerini artırarak kıyamete hazır olma fikriyle hareket ederler. ABD ve İsrail gibi devletler, İran'ın nükleer silahlanma çabalarını bu eskatolojik söylemler doğrultusunda bir tehdit olarak algılayarak kendi silahlanma programlarını genişletme ihtiyacı hissedebilirler (Barkun 2013: 235). Bu tür kıyametçi retorik, küresel güvenlik dengesini bozabilir ve dünya genelinde nükleer silahlanma tehlikesini artırabilir (Weber 2002: 160).

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

Nükleer silahların devreye girdiği yerlerde, kıyamet beklentilerinin rol oynayabileceği en ciddi senaryolardan biri, bu silahların kullanımına yönelik dini meşruiyet kazandırılmasıdır (Juergensmeyer 2000: 135). Dini liderler veya politikacılar, kıyametin kaçınılmaz olduğu inancı ile nükleer silahları kullanma kararını ilahi bir görev olarak görebilirler. Bu durum, küresel çatışma riskini ciddi şekilde artırır (Braniff ve Ryan 2018: 15). Özellikle, kıyamet savaşını tetikleme beklentisinde olan radikal gruplar, bu tür silahları kullanarak eskatolojik bir hesaplaşmayı başlatma gayesinde olabilirler (McCants 2015: 90). Bu olasılık, nükleer silahların kıyamet inançları doğrultusunda kullanılması durumunda dünya genelinde büyük bir yıkıma yol açabilir (Timmerman 2009: 160). Bu nedenle, uluslararası güvenlik topluluklarının, nükleer silahların kullanımına yönelik kıyametçi temelli tehditlere karşı nasıl bir strateji geliştirmesi gerektiği önemli bir meseledir (Barkun 2013: 240).

İran ve İsrail arasındaki gerilim, teopolitik söylemler ve kıyamet inançları etrafında şekillenen bir çatışmanın örneğidir. İran'ın Şii liderleri, İsrail'e karşı sert bir tavır takınmış ve bunu hem dini hem de siyasi bir görev olarak tanımlamışlardır (Harris 2006: 102). Mehdi'nin gelişi ve kıyamet savaşının Şii eskatolojisindeki merkezi rolü, bu politikaların arka planında önemli bir yer tutar. İsrail ise, Evanjelik Hristiyanlar ve Siyonistler tarafından, Armagedon savaşının merkezi olarak görülür (Juergensmeyer 2000: 140). Bu bağlamda, İsrail'in varlığı ve korunması, birçok Evanjelik Hristiyan için dini bir zorunluluk olarak kabul edilir. İsrail'e verilen bu dini destek, ABD'nin dış politikasında da önemli bir yer tutar. ABD'nin İsrail'i desteklemesi, Evanjelik Hristiyanlar için kıyamet savaşına hazırlık olarak değerlendirilir (Timmerman 2009: 170). İsrail'e yönelik saldırılar ise kıyamet savaşının işaretleri olarak yorumlanır. Bu tür dini retorikler, iki ülke arasındaki gerilimi sadece siyasi ve askeri bir sorun olmaktan çıkarıp, ilahi bir hesaplaşmanın parçası olarak algılatır (Barkun 2013: 245).

İran ve İsrail arasındaki bu çatışmanın kıyametçi bir retorik üzerinden yürütülmesi, barışçıl çözüm ihtimallerini azaltır ve silahlı çatışma riskini artırır (McCants 2015: 95). Kıyametçi söylemler, tarafların müzakerelerde uzlaşmaz bir tutum sergilemelerine ve diplomatik süreçlerin başarısız olmasına yol açar. Bu durum, uluslararası güvenliği tehdit eden bir faktör olarak karşımıza çıkar (Weber 2002: 165).

Radikal dini gruplar, kıyamet inançlarını silahlanma stratejilerinin merkezine yerleştirirler (Juergensmeyer 2000: 145). Bu gruplar, kıyamet savaşını başlatmak amacıyla geniş çaplı terör eylemleri gerçekleştirmişlerdir. Örneğin, IŞİD gibi örgütler, Suriye'deki Dabiq kasabasını kıyamet savaşının merkezi olarak görmüş ve bu bağlamda çeşitli eylemler

gerçekleştirmişlerdir (McCants 2015: 105). Bu tür eskatolojik inançlar, radikal grupların şiddet eylemlerini dini bir zorunluluk olarak görmelerine ve bu eylemleri meşrulaştırmalarına neden olur (Timmerman 2009: 180). ABD'deki radikal Hristiyan gruplar da kıyamet savaşına hazırlık amacıyla silahlanma stratejileri geliştirmişlerdir (Weber 2002: 170). Bu grupların liderleri, takipçilerini kıyamet savaşına hazırlıklı olmaya teşvik eder.

SONUÇ

Dini eskatolojik inançların ve kıyametçi retoriklerin uluslararası ilişkiler ve küresel güvenlik üzerindeki etkileri, günümüzün karmaşık güvenlik ortamında kritik bir inceleme alanı oluşturmaktadır. Bu inançların ve söylemlerin, bireylerin düşünce dünyasından çıkarak devletlerin dış politikalarına ve radikal grupların şiddet stratejilerine yön veren bir unsur haline gelmesi, küresel güvenlik için ciddi tehditler yaratmaktadır. Bu bağlamda, teopolitik analizler, bu etkilerin anlaşılmasında ve güvenlik politikalarının şekillendirilmesinde önemli bir yol gösterici olarak ortaya çıkmaktadır. Teopolitik, dini inançların sadece bireysel birer motivasyon kaynağı değil, aynı zamanda devletler ve radikal aktörler tarafından politik bir araç olarak kullanıldığı gerçeği, teopolitik dinamiklerin uluslararası çatışmaların doğasını nasıl değiştirdiğini açıkça göstermektedir.

Hristiyan eskatolojisinde, Armagedon savaşı, Tanrı ile şeytani güçler arasındaki son büyük çatışmayı ifade eder ve bu inanç, özellikle ABD'nin Orta Doğu politikalarını şekillendiren Hristiyan fundamentalist gruplar için büyük bir öneme sahiptir. Bu grupların, özellikle İsrail'in korunmasına yönelik politikaları etkilemesi, ABD dış politikasında güçlü bir teopolitik boyut oluşturur. Nitekim, Yahudilikte de Mesih beklentisi, İsrail'in güvenliği ve varlığıyla bağlantılıdır. Siyonizm hareketi, Yahudi eskatolojisinin teopolitik bir yansıması olarak kabul edilebilir. İsrail'in varlığı, birçok Yahudi için Mesih'in gelişinin bir işareti olarak görülür ve bu anlayış, ulusal güvenlik politikalarını şekillendiren bir dinamik haline gelir. Özellikle, İran'ın Şii eskatolojisindeki Mehdi beklentisi ile birlikte kıyametçi inançların, ülkenin dış politika ve askeri stratejilerini nasıl etkilediği, teopolitik unsurların ne kadar belirleyici olabileceğine dair somut bir örnek sunmaktadır. Bu hususta, İsrail'in Büyük İsrail hedefi, kıyametçi bir bakış açısıyla, Filistin ve diğer Arap topraklarında egemenlik kurmayı amaçlayan bir ideolojiyle şekillenmiştir. Bu hedef, özellikle Evanjelik Hristiyanlar tarafından desteklenen bir bakış açısıyla birleşir; bu grup, Ortadoğu'daki dini yerlerin yeniden inşası ve kıyamet savaşlarının başlayacağına dair inançlarını uluslararası politikada belirleyici bir güç olarak kullanmaktadır.

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

Aynı şekilde, İslam eskatolojisinde de kıyamet ve Mehdi'nin gelişi büyük bir yer tutar. Şii İslamı'nda, Mehdi'nin gelişi kıyametin habercisi olarak görülür ve bu inanç, İran'ın dış politikasında önemli bir etkiye sahiptir. İran'ın bölgesel stratejileri, bu eskatolojik beklentilerin şekillendirdiği bir çerçevede oluşur. Bunun yanında, radikal İslamcı gruplar bu tür inançları şiddet eylemlerini meşrulaştırmak için kullanmaktadır, bu da küresel güvenliği tehdit eden bir ortam yaratır. Bu bağlamda, radikal grupların kıyametçi retorikleri kullanarak gerçekleştirdiği şiddet eylemleri, devlet dışı aktörlerin dini inançları nasıl araçsallaştırarak küresel güvenliği tehdit ettiğini gözler önüne sermektedir. Bu şekilde, bazı radikal İslamcı liderler ve örgütler de kendi eskatolojik vizyonlarını, şiddet eylemleri ve devlet kurma stratejileriyle birleştirerek küresel güvenliği tehdit eden bir ortam yaratmaktadır.

Ne var ki meseleye nereden bakılırsa bakılsın kıyametçi retoriklerin, uluslararası ilişkilerde gerilimleri tırmandırdığı, barışçıl çözüm çabalarını zayıflattığı ve silahlanmayı körüklediği açıktır. Bu nedenle, teopolitik analizlerin elbette asla hamasetin bir aracı haline dönüştürülmeden, bununla beraber münhasıran muhatapların niyet, strateji ve politikaları ile kendi halklarını ikna çabaları bağlamında dikkate alınarak anlaşılması, kuşkusuz olası anlaşmazlıkların çözümü, çatışmaların önlenmesi ve barışın tesisi noktasında daha gerçekçi, yapıcı ve tatbik edilebilir güvenlik politikalarının benimsenmesine imkân verebilir. Bu bakımdan günümüzde küresel güvenlik stratejilerinin etkili bir şekilde oluşturulabilmesi noktasında, askeri ve siyasi faktörlerin yanı sıra dini ve eskatolojik unsurların da gerçekleştirilen analizlere dahil edilmesinin bir mecburiyet olarak belirlediği ve böylelikle önemli seçenek ve fırsat sunduğu ifade edilebilir. Bundan mütevellit burada altı çizilerek tekraren ifade edilebilir ki, uluslararası güvenlik ve diplomasi süreçlerinde, elbette diğer tüm faktörlerle birlikte, ayrıca önemli bir bileşen olarak, "şüyu vukuundan mühimdir" düsturuyla, halihazırda ilgi gören kimi dini eskatolojik inançların ve kıyametçi retoriklerin de anlaşılabilmesi için gerekli dikkat ve gayretlerin eksiksiz bir biçimde teksifi kritik bir hususiyete sahiptir.

EXTENDED ABSTRACT

In recent years, the role of religious beliefs and eschatological expectations in global politics has garnered significant attention. These dynamics are increasingly recognized as crucial factors shaping both international relations and state policies. The term theopolitics serves as a framework for exploring the complex relationship between religion and politics, analyzing how religious ideologies and eschatological beliefs influence political processes and decision-

making. This interdisciplinary approach sheds light on the political mobilization of religion and its impact on both domestic and international political structures. Theopolitics, therefore, offers a critical perspective for understanding how religious beliefs are transformed into political strategies or, at the very least, how they influence these strategies.

The field of theopolitics investigates not only the individual effects of religion but also its broad impact on societal and political structures. Religion, which is often viewed as a personal or communal practice, plays a much larger role in shaping state ideologies and international policies, especially in a global environment increasingly marked by religious and cultural pluralism. The intersection of religion and politics becomes even more critical in contemporary geopolitical contexts, where religious narratives and eschatological expectations, such as apocalyptic visions or messianic beliefs, drive or influence state actions.

For instance, the presence of theopolitical tendencies can be observed in regions like the Middle East, where religious identities and eschatological beliefs have a profound influence on political discourse. Many ongoing conflicts in the region are fueled by religious differences and messianic expectations, particularly within Islamic and Jewish contexts. Similarly, in Western countries such as the United States, evangelical Christianity's influence on foreign policy is evident, especially during presidential election campaigns. The discourse surrounding national identity and external threats is often cloaked in religious symbolism, which in turn shapes foreign policy decisions and international relations. This theopolitical tendency, often reflecting ultra-nationalist ideologies, places patriotism second to a religiously-infused nationalism, highlighting how deeply religion can permeate politics.

One of the most prominent examples of theopolitics is the influence of eschatological beliefs on international security policies. Eschatology, which pertains to beliefs about the end of the world or final judgment, plays a significant role in shaping both domestic and foreign policy strategies. Many state actors and radical groups utilize eschatological narratives to justify political or military actions. For instance, the belief in an imminent apocalyptic war influences national security strategies in countries like Iran, where the Shia eschatological concept of the Mahdi's return plays a central role in the nation's foreign policy agenda. This belief not only fuels political rhetoric but also promotes military build-up and preparations for perceived inevitable conflicts. Similarly, the role of eschatological beliefs in Israel's political discourse, particularly within Zionist movements that link the establishment of the state to messianic prophecies, is another clear example of how religion and politics intersect on a global scale.

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

Moreover, theopolitics extends beyond the traditional state actors and influences non-state actors, including radical religious groups. These groups often use eschatological expectations as a basis for their political ideologies and as justification for violent actions. For example, groups such as ISIS have drawn on apocalyptic beliefs to legitimize their acts of terror and violence, framing them as part of a broader religious war aimed at ushering in the end times. This apocalyptic narrative provides both a justification and a motivation for their actions, attracting followers who are drawn to the idea of playing a role in a divinely ordained eschatological scenario.

The manipulation of religious beliefs by political elites and radical groups also highlights the security risks associated with theopolitics. The integration of eschatological rhetoric into political discourse can exacerbate tensions and foster conflict, particularly when religiously motivated actors view political or military confrontation as necessary steps toward fulfilling religious prophecies. This intersection of religion and politics creates significant risks for international security, as it can drive both state and non-state actors to pursue aggressive policies, sometimes even disregarding diplomatic or peaceful solutions in favor of actions that align with their eschatological worldviews.

In this context, the concept of theopolitics becomes an essential tool for understanding the complex dynamics at play in modern international relations. By examining how religious beliefs, particularly eschatological expectations, are intertwined with political strategies, theopolitics provides a framework for analyzing the underlying motivations behind state actions and international conflicts. This is particularly relevant in regions where religion plays a central role in shaping both domestic and foreign policy decisions, such as the Middle East and parts of the United States.

The role of religion in politics is further complicated by the rise of religious nationalism. Religious symbols and ideologies are increasingly being integrated into national projects to bolster political power and legitimize state actions. This fusion of religious and national identities can be seen in movements such as Zionism, where Jewish messianic expectations were instrumental in the establishment of the state of Israel. Similar trends are observed in various Islamic movements that merge religious eschatology with nationalist agendas, using religious ideologies to drive political change and influence state policies. The political mobilization of religious eschatology, particularly when combined with nationalism, has far-reaching implications for both domestic politics and international relations.

One of the most concerning aspects of theopolitics is its potential to destabilize international security. Apocalyptic expectations and religiously motivated political ideologies, when combined with military capabilities, pose significant risks to global stability. For example, the potential use of nuclear weapons in a conflict motivated by eschatological beliefs could have catastrophic consequences. Countries that incorporate religious eschatology into their security strategies may be more likely to pursue aggressive or confrontational policies, increasing the likelihood of military conflict and undermining efforts to achieve peaceful resolutions to disputes.

Theopolitics also plays a critical role in shaping international diplomacy and cooperation. Religious and eschatological beliefs can either facilitate or hinder international collaboration, depending on how they are integrated into political discourse. In some cases, shared religious beliefs or eschatological expectations can strengthen alliances between states or political groups. In other cases, conflicting religious ideologies can lead to increased tensions and conflict, as seen in the ongoing rivalry between Iran and Israel, where eschatological rhetoric is used to justify aggressive foreign policies on both sides.

In conclusion, theopolitics offers a crucial lens for understanding the intersection of religion and politics in modern international relations. By analyzing how religious beliefs, particularly eschatological expectations, shape political strategies and influence global security dynamics, theopolitics provides valuable insights into the underlying motivations behind state actions and international conflicts. As religious ideologies continue to play a significant role in shaping both domestic and international politics, the need for theopolitical analysis becomes increasingly important. Understanding the role of religious beliefs in political decision-making is essential for developing effective strategies to address the security challenges posed by religiously motivated actors and for promoting peace in a world where religion and politics are deeply intertwined.

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

KAYNAKÇA

- Arjomand, S. A. (1988). *The turban for the crown: The Islamic revolution in Iran*, England: Oxford University Press.
- Aune, D. E. (2003). *Apocalypticism, prophecy, and magic in early Christianity: Collected essays*, Germany: Mohr Siebeck.
- Ayoub, M. M. (1978). *Redemptive suffering in Islam: A study of the devotional aspects of Ashura in Twelver Shi'ism*, Germany: Mouton Publishers.
- Balmer, R. H. (2006). *Thy kingdom come: How the religious right distorts the faith and threatens America*, NY: Basic Books.
- Barkun, M. (2013). *The end of days: Armageddon and the apocalypse in the Middle Ages*, NY: Cornell University Press.
- Baudrillard, J. (2001). *The spirit of terrorism*, NY: Verso.
- Boyer, P. S. (1992). *When time shall be no more: Prophecy belief in modern American culture*, MA: Belknap Press.
- Braniff, M., Ryan, A. (2018). *The geopolitics of the Middle East: The role of the eschatological rhetoric*, England: Routledge.
- Cary, F. (2009). *The Middle East and the Persian Gulf as the gateway to imperial crisis – The Bush Administration in Iraq*. In: David Ryan, Patrick Kiely (Hrsg.): *America and Iraq – Policy-Making, Intervention, and Regional Politics*, London: Routledge.
- Cavanaugh, W. T. (2011). *Migrations of the holy: God, state, and the political meaning of the church*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Cohn, N. (1993). *The pursuit of the millennium: Revolutionary millenarians and mystical anarchists of the Middle Ages*, England: Oxford University Press.
- Cook, D. (2002). *Studies in Muslim apocalyptic*. Maidstone, England: Darwin Press.
- Daley, B. E. (2009). *The hope of the early church: A handbook of patristic eschatology*, MI: Baker Academic.
- Djupe, P. A., Calfano, B. R. (2019). Communication dynamics in religion and politics. In *Oxford research encyclopedia of politics*, NY: Oxford University Press. Doi: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.682>
- Esposito, J. L. (2003). *The Islamic world: The history and culture of Islam and the Muslims*, England: Oxford University Press.
- Fischer, M. J. (1980). *Iran: From religious dispute to revolution*, Cambridge: Harvard University Press.
- Frykholm, A. (2004a). *Rapture culture: Left behind in evangelical America*, Oxford: Oxford University Press.
- Frykholm, A. (2004b). *The gospel of Israel: Christian Zionism and the role of the Jews in the end times*, Oxford: Oxford University Press.
- Gerges, F. A. (2014). *The Obama doctrine: American grand strategy in the Middle East*, England: Palgrave Macmillan.

- Gorenberg, G. (2000). *The end of days: Fundamentalism and the struggle for the Temple Mount*, England: Oxford University Press.
- Gundry, R. H. (1997). *Commentary on Revelation*, MI: Baker Academic.
- Harris, S. (2006). *The end of faith: Religion, terror, and the future of reason*, NY: W.W. Norton & Company.
- Huntington, S. P. (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*, NY: Simon & Schuster.
- Ibrahim, S. E. (1989). *Islamic resurgence in Egypt*, CT: Praeger.
- Juergensmeyer, M. (2000). *Terror in the mind of God: The global rise of religious violence*, CA: University of California Press.
- Juergensmeyer, M. (2017). *Terror in the mind of God: The global rise of religious violence*, CA: University of California Press.
- Katz, S. (2019). *The Messiah of Brooklyn: A Study of the Rabbi and His Followers*, CA: University of California Press.
- Keddie, N. R. (1972). *Sayyid Jamal ad-Din "al-Afghani": A political biography*, CA: University of California Press.
- Laqueur, W. (1972). *A history of Zionism: From the French Revolution to the establishment of the State of Israel*, NY: Schocken Books.
- Lévi-Strauss, C. (1972). *The savage mind*, Chicago: University of Chicago Press.
- MacCulloch, D. (2003). *The Reformation: A history*, England: Penguin Books.
- Mahmood, S. (2005). *Politics of piety: The Islamic revival and the feminist subject*, NJ: Princeton University Press.
- Marsden, G. M. (2006). *Fundamentalism and American culture*, England: Oxford University Press.
- Marshall, P. (2009). *Reformation England 1480–1642* (2nd ed.), England: Bloomsbury Academic.
- Martin, W. (1999). *With God on our side: The rise of the religious right in America*, NY: Broadway Books.
- McCants, W. (2015). *The ISIS apocalypse: The history, strategy, and doomsday vision of the Islamic State*, NY: St. Martin's Press.
- McDannell, C., Lang, B. (2001). *Heaven: A history*, New Haven, CT: Yale University Press.
- Momen, M. (1985). *An introduction to Shi'i Islam: The history and doctrines of Twelver Shi'ism*, CT: Yale University Press.
- New International Version. (1978). *The Holy Bible*, MI: Zondervan.
- Palmer, D. (2005). Apocalyptic rhetoric in the Middle East. *Middle Eastern Studies*, 41(5), 629-644. Doi: <https://doi.org/10.1080/00263200500236052>
- Rapoport, D. C. (2001). The four waves of rebel terror and September 11, *Anthropoetics*, 7(2), 1-32.
- Reinhard, K. (2004). Apocalypticism in the New Testament and early Christianity, *Journal of Biblical Literature*, 123(4), 731-748. Doi: <https://doi.org/10.2307/3266514>

Teopolitik ve Eskatolojik İnançların Modern Siyaset ve Uluslararası Güvenlik Üzerindeki Rolü

- Robertson, P. (2001). *Signs of the Times: Understanding Prophetic Events*, Grand Rapids: Zondervan.
- Sachedina, A. A. (1981). *Islamic messianism: The idea of Mahdi in Twelver Shi'ism*, NY: State University of New York Press.
- Scholem, G. (1971). *The messianic idea in Judaism: And other essays on Jewish spirituality*, NY: Schocken Books.
- Shafir, G., Peled, Y. (2002). *Being Israeli: The Dynamics of Multiple Citizenship*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Shimoni, Y. (2004). *The Zionist idea: A historical analysis and reader*. Chicago: Brandeis University Press.
- Smith, A. D. (1991). *Nationalism: Theory, Ideology, History*, England: Polity Press.
- Smith, J. Z. (2003). *The End Is Near: Jewish Eschatology and the Armageddon*, New Haven: Yale University Press.
- Tahora. (1992). *The laws of purity and redemption*, New York: Jewish Law Press.
- Talmud. (1965). *The Babylonian Talmud*, Philadelphia: Jewish Publication Society.
- Timmerman, K. (2009). *The Iranian threat: The case for a nuclear-armed Iran*. Washington: Regnery Publishing.
- Veldman, R. G., Wald, D. M., Mills, S. B. et al. (2021). Who are American evangelical Protestants and why do they matter for US climate policy? *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 12(5), 693.
- Weber, M. (2002). *The Protestant ethic and the spirit of capitalism*. Thames, England: Routledge.
- Weber, T. P. (2004). *On the road to Armageddon: How evangelicals became Israel's best friend*, Ada, MI: Baker Academic.

Makale Bilgileri/Article Information

<i>Etik Beyan:</i>	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan edilir.	<i>Ethical Statement:</i>	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
<i>Çıkar Çatışması:</i>	Çalışmada kişiler veya kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.	<i>Conflict of Interest:</i>	The authors declare that declare no conflict of interest.
<i>Yazar Katkı Beyanı:</i>	Çalışmanın tamamı yazar tarafından oluşturulmuştur.	<i>Author Contribution Declaration:</i>	The entire study was created by the author.
<i>Mali Destek:</i>	Çalışma için herhangi bir kurum veya projeden mali destek alınmamıştır.	<i>Financial Support:</i>	The study received no financial support from any institution or project.